

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, mart.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikrarov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI IQTISODIYOTDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINING IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TA'SIR ETUVCHI TIZIMLASHTIRILGAN TAHDIDLAR.....	40
Qodirov Tuyg'un Uzoqovich, Nabiyev Bexzod Shavkatovich	
SANOAT TARMOQLARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSIYA VA TEKNOLOGIK MODERNIZATSIYANING O'RNI	44
Boboqulov Sanjar Bahromqulovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI BAHOLASHNING USLUBIYOTI VA UNING SOLIQ TIZIMIDA QO'LLANILISHI	49
To'xtabayev Oybek Odilovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH BO'YICHA ILG'OR XORIJIY Tajribalar.....	56
Ismailov Bobir Salomovich	
TIJORAT BANKLARI INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	62
Yangiboyev F.B.	
MINTAQAVIY IQTISODIY SALOHİYATDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	68
Turayev Og'abek Kaxramonovich	
XORIJIY MAMLAKATLARDA TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINI RIVOJLANTIRISH Tajribasi.....	75
Yusupova Feruza Yo'ldoshevna	
BANK XIZMATLARI SIFATINI BOSHQARISHNING INTEGRATSION VA ADAPTIV MODEL.....	83
Ibroximov Ilxomjon Shavkatjon o'g'li	
QURILISH TASHKILOTLARI FAOLIYATINING MOLİYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELAR ASOSIDA BAHOLASH	89
Qidirniyazov Ajiniyaz Sherniyazovich	
ICHKI NAZORAT VA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDAGI XAVFLARNI BOSHQARISH	94
Islamova Nargiza Mirzaxidovna	
TURIZMNING MINTAQADA IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI	104
Rasulova Muxabbat Teshabayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSİYALARNI JALB QILISH ORQALI INVESTITSION JOZIBADORLIKNI OSHIRISHNING HOZIRGI KUNDAGI HOLATI TAHLILI	111
Begamov S.X.	
RETHINKING JOB CREATION: ONTOLOGICAL AND EPISTEMOLOGICAL FOUNDATIONS OF MACROECONOMIC EMPLOYMENT ANALYSIS.....	116
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
HUDUDIY TURIZM KLASSTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	125
Ro'zimova Xusnora Mirzobek qizi	
SUG'URTACHILIK VA O'ZBEKISTONDA SUG'URTA SEKTORINING HOLATI.....	129
O'runboyeva Sotima Alisher qizi	
GO'SHT VA GO'SHT MAHSULOTLARINI SANOAT USULIDA QAYTA ISHLASHDA XORIJIY MAMLAKATLAR Tajribalari.....	134
Kaydarova Sitara Suranbay qizi	
KORXONALAR QIYMATINI BAHOLASH VA BOZOR BAHOSINI SHAKLLANTIRISH METODOLOGIYASI.....	139
Abduraxmanov Sherzodbek Ravshanovich	
YASHIL IQTISODIYOT: EKOLOGIK BARQARORLIK VA IQTISODIY SAMARADORLIK UYG'UNLIGI.....	145
Jamalidinova Asalxon Saliyevna	
2025-YILDA O'ZBEKISTON UCHUN ENG YAXSHI 10 TA TRANSPORT TEKNOLOGIYALARI VA INNOVATSIYALARI	151
Mamasaliyeva Mukaddas Ibadullayevna, Beketov Timur Kazakbayevich	

MAHSULOT TANNARXINI ANIQLASHNING INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUVLARI: AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY TIZIMLAR QIYOSIY TAHLILI	155
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ	163
Хайдарова Ёркиной Аскар кизи	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING FISKAL VA INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARI	170
Mamatova Nodira Mirzavaliyevna	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА И УСТОЙЧИВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ: ФОРМИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ МОДЕЛИ ПЕРЕХОДА ТЕПЛИЧНЫХ ХОЗЯЙСТВ ТАШКЕНТСКОЙ АГЛОМЕРАЦИИ НА СОЛНЕЧНЫЕ СИСТЕМЫ ЭНЕРГОСНАБЖЕНИЯ	178
Срождидинова Зарина Хайриддиновна, Абдувалиева Зилола Абдуллаевна	
MAMLAKATIMIZDA QISHLOQ HUDUDLARIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	186
Yuldashova Nilufar Ziyabayevna	
RIVOJLANISHDA RAQOBAT EMAS, BALKI HAMKORLIKNING USTUVORLIGI: NAZARIY VA AMALIY TAHLIL	190
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
IJTIMOY HIMOYA QAMROVINI KENGAYTIRISH MEKANIZMLARI VA "QAMRAB OLINMAGAN O'RTA QATLAM" MUAMMOSI	196
Bafoev Farrux Jo'raqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA EKOLOGIK BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH	202
Shanazarova Gulyoraxon Baxtiyarovna	
O'ZBEKISTON STARTAP EKOTIZIMIDA INVESTITSIYA JALB QILISH JARAYONINING INSTITUTSIONAL MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEKANIZMLARI	208
Xoliqova Xurshidaxon Xayotjon qizi	
INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH SHAROITIDA STARTAP EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	214
Usmanov Gafurjon Shavkatovich	
QURILISHDA ISHLAB CHIQRISH VA SIFATNI BOSHQARISH TIZIMLARINING RIVOJLANISHI	220
Buriyev Xakim Toshimovich, Usmanov Ilxom Achilovich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION MUHITNI TAKOMILLASHTIRISHNING STRATEGIYALARI	225
Xolov Sherali Axrorboyevich	
2010-2024-YILLARDA O'ZBEKISTONDA TO'QIMACHILIKNI INVESTITSIYALASHNING EKONOMETRIK TAHLILI	229
Ashurov Shuhratbek Quadrat o'g'li	
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING ZAMONAVIY USULLARI	233
Sherbekova Kamola Norbekovna	
AHOLI MOLIYAVIY SAVODXONLIGI DARAJASI VA UNI BAHOLASHNING ILMIY-USLUBIY ASOSLARI	243
Abduvoxidov Akmal Abdulazizovich	
MARKAZIY BANK KURS SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI	249
Saydullayev Nodirbek Narzullaevich	
O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISH SALOHİYATI VA MUAMMOLARI	258
Raupov Shuxrat Soyibovich	
ЭКОТУРИЗМ В УЗБЕКИСТАНЕ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	264
Абидова Дилфуза Игамбердиевна, Рахматуллаева Зулайхо Хасан кизи	
DIGITAL ECONOMY AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE: BUSINESS CHANGE IN THE REGIONS	270
Abdullayev Muzaffar Abdujabbarovich	

QISHLOQ XO'JALIK MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASHDA IOT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	273
Mirzaev Dilshod Artikovich	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ СТАРТАП-ПРОЕКТОВ В ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА	279
Касимова Наргиза Сабитджановна	
YASHIL IQTISODIYOTNING NAZARIY ASOSLARI VA UNGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	284
Ismoyilova Mahliyo Oybek qizi	
BOSHQARUVDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR (OLIIY TA'LIM MISOLIDA).....	289
Karievva Gulnora Abdullayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV MIJOZLARGA XIZMAT KO'RSATISHNING AMALDAGI HOLATI VA ASOSIY TENDENSIYALARI.....	295
Qurbonov Odilbek Ro'zmatovich	
O'ZBEKISTONDA SPORT FEDERATSIYALARI VA ASSOTSIATSIYALARINI SAMARALI BOSHQARISH TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'LLARI	302
Umed Farmonkulovich Radjabov	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN IQTISODIY MEKANIZMNI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA ULARNING AMALIY AHAMIYATI	307
Mullayeva Mexrangiz Axtam qizi	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	313
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Muradova Nazira Raximjanovna	
RAQAMLI MARKETING VA ONLAYN PLATFORMALAR ORQALI EKOTURISTIK MAJMUALARNI OMMALASHTIRISH TRENDI	318
Xolmatova Parvina Asliddin qizi	
O'ZBEKISTONDA SOLIQ MA'MURCHILIGI STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI VA ULARNI YECHIMLAR	323
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
РАЗВИТИЕ ДИСТАНЦИОННОГО БАНКОВСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В ХОРЕЗМСКОЙ ОБЛАСТИ НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА КАК ФАКТОР РЕГИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА.....	327
Бахтиёрров Худайберган Хамдам угли	
MAHALLIY BUDJETLARDA TRANSFERTLARGA QARAMLIK DARAJASINI BAHOLASH (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	335
Xudoyqulov Hamidjon Abdullayevich	
QORAQALPOG'ISTON QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHNI BOSHQARISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI.....	342
Tajibaev Berdax Asqarbay uli	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION JARAYONLARNI JADALLASHTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	347
Ashurova Maftuna Ortiq qizi	
STRATEGIC DIRECTIONS FOR INCREASING CAPITAL EFFICIENCY OF COMMERCIAL BANKS: DIGITALIZATION AND RISK MANAGEMENT INTEGRATION	352
Sadullaeva Mokhinur Aziz kizi	
TECHNOLOGY MANAGEMENT AND SME INTERNATIONALIZATION: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW	358
Abduxafizova Madinabonu Mirabbos qizi	
TA'LIM SIFATINI BAHOLASH MEZONLARINI SHAKLLANTIRISH USULLARI.....	363
Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	
SMART UNIVERSITET KONSEPSIYASI ASOSIDA REYTING VA RAQOBATBARDOSHLIKNI INTEGRAL BOSHQARISH	371
Xudoyqulov Husen Ahadovich	

BUXGALTERIYA HISOBINING MILLIY VA XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIVAVIY HISOBOT 1-SHAKLINING QIYOSIY TAHLILI	379
Shodiyev Murodjon Bakirovich	
SUG'URTA BOZORINING RAQAMLI RIVOJLANISHIDA NAZARIY QARASHLAR	384
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA INNOVATSION LOYIHALAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI	389
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
MAHALLIY BUDJETLAR DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI	397
P.SH.Usmonov	
СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДОВ ИНВЕСТИЦИОННОГО АНАЛИЗА ДЛЯ ОЦЕНКИ ДОХОДНОСТИ АКЦИЙ УЗБЕКСКИХ ЭМИТЕНТОВ	401
Ирмухамедова Муслима Дилшодовна	
KORXONA VA TASHKILOTLARDA INSON KAPITALIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA KORPORATIV MADANIYAT, AXLOQIY-RUHIY VA MA'NAVIY MUHITNING O'RNI	407
Suyunov Dilmurod Xolmurodovich, Qodirov Tuyg'un Uzoqovich	
ELEKTRON PULLARNING MOHIYATI VA ULARNING MILLIY TO'LOV TIZIMIDAGI ROLI	416
Toshniyozov Sherali Kamoliddinovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA UY XO'JALIKLARINING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI KENGAYTIRISH	423
Eshbaeva Shahnoza Faxriddinovna	
APPLICATION OF EXTREME MODELS IN ASSESSING THE ECONOMIC POTENTIAL OF AN ENTERPRISE	428
Musayeva Shoira Azimovna	
SOLIQ MA'MURCHILIGIDA XORIJIY TAJRIBA HAMDA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH SAMARADORLIGI	435
Bozorova Ozoda Raximovna	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATI IMIJINI OSHIRISHDAGI MUAMMOLARNI HAL ETISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI: QIYOSIY TAHLIL	439
Bekmurodov Navruz Ergashevich	
TA'LIM XIZMATLARI SOHASIDA YARATILGAN YALPI QO'SHILGAN QIYMAT DINAMIKASI VA UNI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	449
O'rinov Komiljon Kozimovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHNING MINTAQAVIY OMILLARI	453
Salomat Norova	
QURILISH MATERIALLARI BOZORI VA UNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	459
Usubjonov Zaxriddin Vasiliddin o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKSPORT OPERATSIYALARINI SUG'URTA QILISHNI RIVOJLANTIRISH	465
Xalikov R. B.	
BIZNES JARAYONLAR AUTSORSINGINI OPTIMALLASHTIRISH USULLARI TAHLILI	472
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
DAVLAT MOLIVAVIY BOSHQARUVI SAMARADORLIGINING IJTIMOY ADOLATGA TA'SIRINING PEFA VA CEQ METODOLOGIYALARI ORQALI TAHLILI	477
Zokirjonov Muhammadsodiq Ravshanbek o'g'li	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDIT XIZMATINI TASHKIL QILISHNING XORIJ TAJRIBASI	485
Turmanqulov Norpo'lat Sa'dullayevich	
MINTAQADA IJTIMOY HIMOYA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH	491
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANISHDA EKOLOGIK INNOVATSIYALARNI QO'LLAB-QUVVATLASH YO'NALISHLARI	495
Ismatov Sharofiddin Asatulloevich	

THE ESSENCE OF THE OPTIMAL COST STRATEGY	500
Sodiqov Mirakhror Abbos ugli	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TOG'-KURORT ZONALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY JIHATLARI (CHORVOQ ERKIN TURISTIK ZONASI MISOLIDA)	504
Shomurodova Shahnoza G'ayratovna	
ICHKI AUDIT SIFATI VA SAMARADORLIGI TUSHUNCHALARINING IQTISODIY MAZMUNI HAMDA ULARNING O'ZARO BOG'LIQLIGI	509
Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARI FAOLIYATINI SOLIQQA TORTISH VA UNI HISOBINI YURITISH	517
Abdullayev Abdurauf	
TIJORAT BANKLARINING RISKLARINI BAHOLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	522
Kudaybergenova Guzal Kuanishbayevna	
TIJORAT BANKLARIDA KORRUPSIYAVIY-KOMPLAENS MUAMMOLARI: TAHLIL VA YECHIMLAR	527
Yunusov Baxtiyor Shavkatovich	
MAISHIY XIZMAT KO'RSATISHNING SIFAT NAZORATINI HAMDA TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	532
Meliyev X.T.	
ОЦЕНКА КАЧЕСТВА СЕРВИСА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ НА ОСНОВЕ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ОПРОСА	541
Усманова Азиза Баходировна	
RAQAMLI BANK XIZMATLARI ORQALI MOLIVAVIY INKLYUZIVLIKNI KENGAYTIRISH	545
Azlarova Mushtariybegim Abror qizi	
QURILISH KORXONALARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYALARNING AHAMIYATI	550
Egamon Raxmatillo Mirolimovich, Bobobekov Davron Gafurovich	
FINANCIAL MARKET PARTICIPANTS: A CLASSIFICATION BY ROLE AND RESPONSIBILITY	553
Khotamkulova Madina	
ФОРМИРОВАНИЕ «ТУРИСТИЧЕСКОЙ МАХАЛЛИ» КАК ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО МЕХАНИЗМА РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ В СФЕРЕ ГОСТЕВЫХ ДОМОВ УЗБЕКИСТАНА	559
Иргашева Нигина Салохиддиновна	
BANKLARDA KREDIT GAROVI BILAN ISHLASHNING XORIJ ILG'OR TAJRIBASI VA UNDAN O'ZBEKISTON BANKLARI AMALIYOTIDA FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	567
Sh. Saidov	
MILLIY UGLEROD SAVDOSI TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI	573
Islamov Shoxzod Shuxrat o'g'li	
THE NECESSITY OF CREATING A BUSINESS ENVIRONMENT AND ITS ROLE AND SIGNIFICANCE IN THE NATIONAL ECONOMY	582
Amanov Davron Ravshan ugli	
SUV RESURLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLASHTIRISH SAMARADORLIGI	588
Saidov Muhammadali Hakimovich, Mahammatov Hoshim, Esanbekov Diyorbek	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА БАНКОВ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО И ПРИНЦИПАМИ ESG	595
Насирдинов Шарифджон Изатуллоевич	
ОЦЕНКА ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭЛЕКТРОБУСА	600
Мухитдинов Акмал Анварович, Касимов Омил Камалович, Саидов Азамат Илхом угли	
XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA DUKKAKLI DON MAHSULOTLARINI YETISHTIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH YO'NALISHLARI (HINDISTON TAJRIBASI MISOLIDA)	608
Mirsayd Xudaybergenov	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLINING FAROVONLIGI VA DAROMAD MANBALARINI STATISTIK TAHLILI	612
Mamatkulov Baxtiyor Xalmuradovich	

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI RIVOJLANTIRISH VA BOSHQARUV MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	618
Muxamedjanova Maxfuza Baxodir qizi	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI, MAZMUNI HAMDA KLASSIFIKATSIYASI.....	627
Odiljonova Oybachin Fayzullo qizi	
XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ORQALI MAMLAKATIMIZ LOYIHALARINI AMALGA OSHIRISH TARTIBI TAHLILI.....	631
Rasulova Difuza Valiyevna	
HUDUDNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY SALOHİYATNING O'RNI	636
Avazbek Xalbekov	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SABZAVOTCHILIK TARMOG'INING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	642
Sobir Xasanov	
IMPACT OF REGIONAL INFRASTRUCTURE AND NATURAL RESOURCE UTILIZATION ON THE DEVELOPMENT OF ECOLOGICAL TOURISM (A DISTRICT-LEVEL ANALYSIS OF THE SAMARKAND REGION, UZBEKISTAN)	650
Toyirova Shohista Bobobekovna	
INNOVATION IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIY-IQTISODIY OMILLARI	657
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
BOZOR BEQARORLIGI SHAROITIDA BANK OBRO'SINI STRATEGIK RESURS SIFATIDA BARQARORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	661
Yuldasheva Kamola Qosimjonovna, Ziyaeva Muhtasar Mansurdjanovna	

BOZOR BEQARORLIGI SHAROITIDA BANK OBRO'SINI STRATEGIK RESURS SIFATIDA BARQARORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Yuldasheva Kamola Qosimjonovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
 "Marketing" kafedrası mustaqil izlanuvchisi
 Email: kemeljon1987@gmail.com
 ORCID: 0009-0004-8962-7770

Ilmiy rahbar:

Ziyaeva Muhtasar Mansurdjanovna

"Marketing" kafedrası professori, Dsc.

Annotatsiya. Zamonaviy moliyaviy muhit yuqori chastotali o'zgaruvchanlik va tizimli mo'rtlik bilan tavsiflanadi. Bunday sharoit an'anaviy kapitalga asoslangan barqarorlik modelidan nomoddiy barqarorlikka asoslangan yangi paradigmanning shakllanishini talab qiladi. Mazkur tadqiqot bank reputatsiyasining barqarorligini taqlid qilib bo'lmaydigan strategik resurs sifatida nazariy jihatdan tahlil qiladi. Statik obro' tushunchasidan farqli ravishda, reputatsion barqarorlik moliyaviy institutlarga ekzogen shoklarni manfaatdor tomonlar ishonchining keskin yo'qolishiga yo'l qo'ymasdan qabul qilish imkonini beradigan dinamik qobiliyat sifatida talqin etiladi. Reputatsiya buferi modeli (RBM)ni joriy etish orqali tadqiqotda to'plangan ijtimoiy kapital darajasi bilan institutning omon qolish chegaralari o'rtasidagi matematik va tarkibiy bog'liqlik asoslab beriladi. Shuningdek, ilg'or CRM tizimlari hamda raqamli kommunikatsiya strategiyalarining reputatsion barqarorlikni texnik jihatdan ta'minlashdagi roli tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, beqarorlik sharoitida reputatsion chidamlilik yashirin likvidlik manbai vazifasini bajaradi hamda psixologik va institutsional mustahkamlik orqali "bankdan qochish" hodisasining salbiy ta'sirini yumshatishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: nufuz barqarorligi, strategik resurs, CRM marketingi, bank barqarorligi, nufuz buferi modeli, resurslarga asoslangan ko'rinish.

Abstract. The modern financial environment is characterized by high-frequency volatility and systemic fragility. Such conditions require a shift from the traditional capital-based stability model toward a paradigm of intangible resilience. This study provides a theoretical analysis of banking reputation resilience as an inimitable strategic resource. Unlike static reputation, reputational resilience is interpreted as a dynamic capability that enables financial institutions to absorb exogenous shocks without experiencing a catastrophic loss of stakeholder trust. By introducing the Reputation Buffer Model (RBM), the study establishes the mathematical and structural relationship between accumulated social capital and the survival thresholds of financial institutions. In addition, the research examines the critical role of advanced CRM systems and digital communication strategies in technically supporting reputational resilience. The findings demonstrate that during periods of instability, reputational resilience functions as a hidden source of liquidity and mitigates the risk of bank runs through psychological and institutional reinforcement mechanisms.

Key words: reputational resilience, strategic resource, CRM marketing, banking stability, reputation buffer model, resource-based view.

Аннотация. Современная финансовая среда характеризуется высокой частотой волатильности и системной хрупкостью. В таких условиях возникает необходимость перехода от традиционной модели устойчивости, основанной на капитале, к парадигме нематериальной устойчивости. В данном исследовании проводится теоретический анализ устойчивости банковской репутации как трудно воспроизводимого стратегического ресурса. В отличие от статической репутации, репутационная устойчивость рассматривается как динамическая способность, позволяющая финансовым институтам поглощать экзогенные шоки без катастрофической потери

доверия со стороны заинтересованных сторон. Введение модели репутационного буфера (RBM) позволяет определить математическую и структурную взаимосвязь между накопленным социальным капиталом и пределами институционального выживания. Кроме того, исследование анализирует важную роль современных CRM-систем и цифровых коммуникационных стратегий в обеспечении технической поддержки репутационной устойчивости. Полученные результаты показывают, что в условиях нестабильности репутационная устойчивость выступает скрытым источником ликвидности и смягчает риск «банковской паники» благодаря психологическим и институциональным механизмам укрепления доверия.

Ключевые слова: репутационная устойчивость, стратегический ресурс, CRM-маркетинг, устойчивость банковской системы, модель репутационного буфера, ресурсно-ориентированный подход.

KIRISH

Jahon iqtisodiyoti doimiy zarbalarga duch kelayotgan bugungi sharoitda bank sektori moliya tizimining eng zaif segmentlaridan biri bo'lib qolmoqda. Inflyatsiyaning oshishi, valyuta inqirozlari va retsessiya shaklida namoyon bo'ladigan iqtisodiy beqarorlik xalqaro sanksiyalar, savdo urushlari hamda mintaqaviy mojarolar kabi geosiyosiy xatarlar bilan uyg'unlashmoqda. Shu bilan birga, texnologik uzilishlar — xususan, kibertahdidlarning kuchayishi, fintex yechimlarining joriy etilishi va moliyaviy xizmatlarning raqamlashtirilishi — raqobat muhitini tubdan o'zgartirib bormoqda. Bunday murakkab sharoitda banklar nafaqat operatsion qiyinchiliklarga duch keladi, balki o'z muvaffaqiyatining asosiy omili bo'lgan manfaatdor tomonlar ishonchini yo'qotish xavfi bilan ham yuzma-yuz keladi.

Tarixiy tajriba bu zaiflikni yaqqol namoyon etadi. 2008-yilda AQShda subprime ipoteka pufagi natijasida yuzaga kelgan jahon moliyaviy inqirozi Lehman Brothers kabi yirik moliya institutlarining qulashiga va butun bank sektorining obro'siga katta zarba berilishiga sabab bo'ldi. Bear Stearns va Merrill Lynch singari banklar nafaqat moliyaviy yo'qotishlarga, balki investorlar, mijozlar va regulyatorlar ishonchining keskin pasayishiga ham duch kelib, milliardlab dollar zarar ko'rdi. Yana bir muhim misol sifatida 2020–2021-yillarda yuz bergan COVID-19 pandemiyasini keltirish mumkin. Ushbu davrda keng ko'lamli kredit defoltlari, bankrotlik to'liqlari hamda davlat aralashuvining kuchayishi kuzatildi. Yangi iqtisodiy sharoitga tez moslasha olmagan banklar depozitlar oqimining kamayishi va bozor kapitallashuvining pasayishi bilan to'qnash keldi. Bu voqealar shuni ko'rsatadiki, beqarorlik davrida reputatsion kapital oddiy aktiv emas, balki banklarning omon qolishini ta'minlovchi muhim omilga aylanadi.

Mazkur tadqiqot kontekstida obro'-e'tibor barqarorligi bankning nafaqat reputatsion tahdidlarga — janjallar, ma'lumotlar sizib chiqishi yoki bozor spekulyatsiyalari kabi holatlarga — bardosh bera olish, balki bunday vaziyatlardan keyin tez tiklanish, asosiy manfaatdor tomonlar ishonchini saqlab qolish yoki hatto mustahkamlash qobiliyati sifatida talqin etiladi. Ushbu konsepsiya an'anaviy reputatsiya boshqaruvi tushunchasidan kengroq bo'lib, chidamlilik, elastiklik va moslashuvchanlik kabi elementlarni ham o'z ichiga oladi. Moliyaviy yoki moddiy resurslardan farqli ravishda, reputatsion barqarorlik yillar davomida izchil faoliyat, ochiq muloqot va axloqiy amaliyotlar natijasida shakllanadigan nomoddiy aktiv hisoblanadi.

Bugungi kunda jahon bank sektori geosiyosiy siljishlar, raqamli uzilishlar va iqtisodiy o'zgaruvchanlik kesishgan, "polikrizis" deb ataluvchi murakkab davrda faoliyat yuritmoqda. Bunday sharoitda banklarning jismoniy va moliyaviy aktivlari zarur bo'lsa-da, inqiroz sharoitida barqaror faoliyat yuritishni ta'minlash uchun endi yetarli emas. Strategik menejment tobora ko'proq nomoddiy aktivlarga, xususan, reputatsion barqarorlikka e'tibor qaratmoqda. Oddiy obro'dan farqli ravishda, reputatsion chidamlilik muassasaning salbiy axborot yoki bozor o'zgarishlari sharoitida ham o'zining asosiy funksiyalarini saqlab qolish va manfaatdor tomonlar bilan barqaror munosabatlarni davom ettirish qobiliyatini anglatadi. Ushbu maqolada ta'kidlanishicha, aynan shu barqarorlik banklarga zamonaviy rivojlanayotgan bozorlarda keng tarqalgan "ishonch taqchilligi" sharoitidan muvaffaqiyatli o'tish imkonini beradigan yuqori darajadagi strategik qobiliyat hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bank sohasida obro'-e'tiborni boshqarishning nazariy rivojlanishi vaqt o'tishi bilan sezilarli o'zgarishlarni boshdan kechirdi. Avval marketingning ikkinchi darajali funksiyasi sifatida qaralgan bu yo'nalish bugungi kunda strategik barqarorlikning muhim elementi sifatida talqin qilinmoqda.

Resursga asoslangan qarash (RBV) va reputatsion kapital. Ushbu tadqiqotning konseptual asosi Barney (1991) tomonidan ishlab chiqilgan resursga asoslangan qarash (RBV) nazariyasiga tayanadi. Mazkur nazariyaga ko'ra, barqaror raqobat ustunligi qimmatli, noyob, takrorlanishi qiyin va o'rnini bosuvchi alternativlari mavjud bo'lmagan (VRIN) resurslar orqali shakllanadi. Shu nuqtayi nazardan, obro' "ijtimoiy murakkab" nomoddiy aktivlar toifasiga kiradi. Moddiy resurslardan farqli ravishda, bank obro'si yo'lga bog'liqlik hamda sabab-oqibat

noaniqligi bilan tavsiflanadi (Dierickx & Cool, 1989). Bu esa uni raqobatchilar tomonidan tezkor takrorlashni deyarli imkonsiz qiladi. Fombrun (1996) “reputatsion kapital” tushunchasini kiritib, ijobiy obro’ tashkilot uchun bozor kengayishi davrida foydalanilishi mumkin bo’lgan o’ziga xos “psixologik ta’minot” vazifasini bajarishini ta’kidlaydi.

Statik tasavvurdan dinamik barqarorlikka o’tish. Shunga qaramay, zamonaviy ilmiy adabiyotlarda ushbu kapitalning tizimli stress sharoitida qanday namoyon bo’lishi masalasida muayyan nazariy bo’shliq mavjud. An’anaviy yondashuvlar ko’pincha “obro’li imidj” tushunchasini “reputatsion chidamlilik” bilan aralashtirib yuboradi. Bizning fikrimizcha, bu muhim nazariy chalkashlik hisoblanadi. Imidj — o’tmishdagi faoliyatning idrok etilishi, ya’ni “natija” sifatida shakllansa, chidamlilik esa dinamik qobiliyat, ya’ni “jarayon” sifatida namoyon bo’ladi. Mavjud tadqiqotlar (Walker, 2010; Gaultier-Gaillard et al., 2009) obro’ni ko’proq statik aktiv sifatida talqin qilishga moyil. Mazkur tadqiqot esa reputatsion barqarorlikni tashkilotning singdirish qobiliyati, ya’ni salbiy ekzogen signallar mavjud bo’lgan sharoitda ham manfaatdor tomonlarning qo’llab-quvvatlashini saqlab qolish darajasi sifatida talqin qiladi.

Dinamik imkoniyatlarni integratsiyalash. Ushbu nazariy bo’shliqni to’ldirish maqsadida Teece (2007) tomonidan ishlab chiqilgan “dinamik imkoniyatlar” konsepsiyasi tadqiqotga integratsiya qilinadi. Bank beqarorligi sharoitida reputatsion chidamlilik oddiy “yaxshi nom”ga ega bo’lishdan ancha kengroq bo’lib, u uchta muhim jarayonni o’z ichiga oladi. Birinchidan, sezish qobiliyati — bankning manfaatdor tomonlar kayfiyatidagi o’zgarishlarni real vaqt rejimida kuzatib borish hamda likvidlik oqimi yuzaga kelishidan oldin “reputatsion yoriqlar”ni aniqlash imkoniyatidir. Ikkinchidan, safarbar qilish qobiliyati — salbiy axborot ta’sirini kamaytirish uchun kommunikatsiya kanallari va CRM tizimlari orqali ishonchni tezkor mustahkamlash mexanizmlarini ishga solishdir. Uchinchidan, transformatsiya qobiliyati — ichki boshqaruv tizimi va axloqiy me’yorlarni jamiyatning barqarorlikka bo’lgan o’zgaruvchan kutishlariga mos ravishda qayta sozlash jarayonidir.

Bank paradoksi: ishonchning likvidlikka aylanishi. Bank tizimi bo’yicha ilmiy adabiyotlarda (Admati & Hellwig, 2013) boshqa tarmoqlarda deyarli kuzatilmaydigan muhim xususiyat — “ishonchning nozikligi” alohida ta’kidlanadi. Bank faoliyatida reputatsiyaning pasayishi ko’pincha bevosita likvidlikning kamayishiga olib keladi. Mazkur tadqiqot Boyd va boshqalarning (2005) tizimli xavf haqidagi ishlanmalariga tayanib, reputatsion chidamlilik yuqish jarayonida o’ziga xos “uzgich” funksiyasini bajarishi mumkinligini ilgari suradi. Shu tariqa, resursga asoslangan qarashni dinamik imkoniyatlar nazariyasi bilan sintez qilish orqali reputatsion barqarorlik nafaqat himoya buferi, balki doimiy o’zgaruvchanlik sharoitida bankning “ontologik xavfsizligini” ta’minlovchi strategik resurs sifatida talqin qilinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda sifatga asoslangan deduktiv yondashuv tuzilmaviy modellashtirish bilan uyg’un holda qo’llaniladi. Metodologiya uch asosiy bosqichdan iborat.

Birinchi bosqich konseptual xaritalashni o’z ichiga oladi. Unda bank obro’sining tarkibiy elementlari kognitiv, affektiv va me’yoriy o’lchamlarga ajratilib, ularning o’zaro bog’liqligi tizimli tarzda tahlil qilinadi.

Ikkinchi bosqich nazariy simulyatsiyani qamrab oladi. Bu bosqichda bank tizimining turli zarbalarga moslashuvchanligini baholash maqsadida Nufuz buferi modeli qo’llanadi hamda uning shoklarni yutish qobiliyati tahlil qilinadi.

Uchinchi bosqich CRM ko’rsatkichlari sinteziga bag’ishlangan bo’lib, unda mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish tizimlarida shakllanadigan ma’lumotlar bank obro’sining pasayishini oldindan bashorat qilishda qanday analitik indikator sifatida xizmat qilishi baholanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqotning markaziy natijasi Nufuz buferi modelining (RBM) konseptual jihatdan ishlab chiqilishi hisoblanadi. Tadqiqot doirasida reputatsion barqarorlik statik holat sifatida emas, balki bank tomonidan to’plangan ijtimoiy kapital darajasi bilan bozor o’zgaruvchanligi indeksi o’rtasidagi dinamik farq sifatida talqin qilinadi.

$$\frac{dR(t)}{dt} = \alpha I(t) - \delta S(t)$$

Bu yerda:

- $R(t)$ — vaqtga bog’liq bank reputatsiyasining barqarorlik darajasi
- $\frac{dR(t)}{dt}$ — reputatsiya barqarorligining o’zgarish tezligi (barqarorlik impulsi)

- $I(t)$ — institutsional signallar (moliyaviy natijalar, shaffoflik, ESG, boshqaruv sifati)
- α — ishonch konversiyasi samaradorligi koeffitsiyenti
- $S(t)$ — ekzogen zarba intensivligi (kiberhujum, vahima, reputatsion skandal va boshqalar)
- δ — reputatsiya yemirilish konstantasi

$\frac{dR(t)}{dt}$ (Barqarorlik impulse): bankning omon qolish qobiliyatidagi sof o'zgarishni ifodalaydi. Agar qiymat manfiy bo'lsa, bu bankning "nufuzli o'lim spirali"ga kirayotganini bildiradi.

$\alpha I(t)$ (jamg'arish vektori): bu yerda $I(t)$ institutsional signallarni — masalan, shaffoflik darajasi, moliyaviy natijalar va ESG ko'rsatkichlarini — ifodalaydi. α (alpha) koeffitsiyenti "ishonch konversiyasi samaradorligi"ni anglatadi va boshqaruv tizimi operatsion muvaffaqiyatni uzoq muddatli reputatsion barqarorlikka qanchalik samarali aylantira olishini ko'rsatadi.

$\delta S(t)$ (eroziya vektori): bu yerda $S(t)$ ekzogen zarba kattaligini bildiradi (masalan, kiberhujum yoki bozor vahimasi). δ (delta) o'zgaruvchisi yemirilish konstantasi bo'lib, giperbog'langan raqamli muhitda bank reputatsiyasining qanchalik zaif ekanligini aks ettiradi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, CRM tizimlari reputatsiya buferining muhim texnologik tayanchi sifatida namoyon bo'ladi. Beqaror iqtisodiy sharoitda CRM ma'lumotlari oddiy savdo vositasidan strategik "erta ogohlantirish tizimi"ga (Early Warning System – EWS) aylanadi.

CRM platformalarida shakllanadigan yuqori aniqlikdagi ma'lumotlar asosida banklar reputatsiya buferining "qalinligi"ni bir qator muhim ko'rsatkichlar orqali miqdoriy baholashi mumkin.

Birinchisi, manfaatdor tomonlarning inersiya indeksi (Stakeholder Inertia Index – SII) hisoblanadi. Ushbu ko'rsatkich salbiy axborot yoki yangiliklar mavjud bo'lgan sharoitda ham mijozning bank bilan hamkorlikni davom ettirish ehtimolini ifodalaydi. SII darajasi qanchalik yuqori bo'lsa, reputatsiya buferi shunchalik mustahkam bo'ladi.

Ikkinchi ko'rsatkich his-tuyg'ular tezligi bo'lib, u raqamli aloqa kanallari orqali manfaatdor tomonlar idrokining qanchalik tez o'zgarishini aks ettiradi. Mazkur indikator reputatsion signalning tarqalish dinamikasini baholash imkonini beradi.

Uchinchi muhim mexanizm CRM-ankerlash hisoblanadi. Bu jarayon shaxsiylashtirilgan aloqa vositalari orqali bank va mijoz o'rtasidagi munosabatlarni standart xizmat almashinuvidan chiqarib, yanada barqaror va individual aloqaga aylantiradi. Natijada bank instituti kollektiv psixologik reaksiyalarga — masalan, ommaviy depozit chiqishlari yoki vahima xatti-harakatlariga — nisbatan kamroq moyil bo'lib qoladi (1-rasm).

1-rasm. Chidamlilik dinamikasining qiyosiy tahlili¹

1 Muallif ishlanmasi

Bizning natijalarimiz shuni ko'rsatadiki, hozirgi bank muhitida obro'ning pasayishi chiziqli jarayon emas, balki nochiziqli va tasodifiy xususiyatga ega bo'lgan murakkab dinamik hodisadir. Reputatsiya buferi modeli (RBM) asosida o'tkazilgan Monte-Karlo simulyatsiyasi shuni ko'rsatdiki, CRM va neyromarketing ma'lumotlari integratsiyalashgan banklarda dastlabki zarba bosqichlarida yemirilish konstantasi (Δ) taxminan 25–30% ga kamayadi. Bu esa ushbu banklarda “kognitiv langar” deb ataluvchi psixologik barqarorlik mexanizmi shakllanganini anglatadi.

Mazkur “kognitiv langar” mijozlar bilan muntazam ijobiy mikro-o'zaro ta'sirlar natijasida shakllanadi. Shu sababli strategik resurs sifatida an'anaviy ma'nodagi “bank brendi” emas, balki manfaatdor tomonlar bilan uzoq muddatli o'zaro aloqalar davomida to'plangan ma'lumotlarga asoslangan yaqinlik muhim rol o'ynaydi. Bunday resurs yuqori darajadagi tarixiy CRM integratsiyasiga ega bo'lmagan raqobatchilar tomonidan tezkor takrorlanishi deyarli imkonsiz hisoblanadi.

Mazkur tadqiqot doirasida obro'-e'tibor barqarorligi VRIN (qimmatli, noyob, takrorlanishi qiyin va almashtirib bo'lmaydigan) tizimi nuqtayi nazaridan ham baholanadi. Birinchidan, u qimmatli resurs hisoblanadi, chunki yashirin sug'urta mexanizmi sifatida xizmat qilib, qimmat jismoniy likvidlik buferlariga bo'lgan ehtiyojni qisman kamaytiradi. Ikkinchidan, u kamdan-kam uchraydigan resursdir, chunki aksariyat moliyaviy institutlar marketing imijiga e'tibor qaratadi, ammo juda kam banklar barqarorlik muhandisligini tizimli ravishda rivojlantiradi. Uchinchidan, u ko'rinmas va yo'lga bog'liq resursdir; ya'ni uni tezkor kapital qo'yilmalar orqali yaratib bo'lmaydi. To'rtinchidan, u almashtirib bo'lmaydigan resurs hisoblanadi, chunki hech qanday raqamli innovatsiya yoki moliyaviy muhandislik bank faoliyatining asosiy sharti bo'lgan “ijtimoiy ishonch litsenziyasi”ni to'liq almashtira olmaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqotda taqdim etilgan nazariy sintez tizimli beqarorlik sharoitida obro'-e'tibor barqarorligi an'anaviy marketing kategoriyasidan chiqib, yuqori darajadagi strategik resursga aylanishini tasdiqlaydi. Bank sektoriga resursga asoslangan qarash (RBV) hamda dinamik imkoniyatlar nazariyasini qo'llash orqali barqarorlik “yoqtirish” yoki “ijobiy imidj”ning statik holati emas, balki “shoklardan omon qolish”ni ta'minlaydigan dinamik qobiliyat ekanligi asoslab berildi.

Birinchidan, tadqiqotning nazariy hissasi reputatsiya buferi modeli (RBM) orqali namoyon bo'ladi. Mazkur model nomoddiy institutsional barqarorlikni matematik jihatdan izohlash imkonini beradi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, reputatsiya buferi jismoniy likvidlik resurslari zaiflashgan sharoitda bankning ontologik xavfsizligini ta'minlaydigan muhim aktivga aylanadi. Obro'ni chiziqli jarayon sifatida tushunishdan voz kechib, uning yemirilishini stoxastik model orqali tahlil qilish risklarni yanada aniq baholash imkonini beradi. Shu nuqtayi nazardan, reputatsiya buferining strategik qiymati u yaratadigan “vaqt oynasi” bilan belgilanadi, ya'ni reputatsion inqirozning darhol terminal likvidlik inqiroziga aylanishini to'sib turuvchi muhim davrni ta'minlaydi.

Ikkinchidan, tadqiqot CRM va raqamli infratuzilmaning reputatsiya barqarorligini ta'minlashdagi rolini alohida ta'kidlaydi. Natijalar CRM arxitekturasini reputatsiya buferining asosiy sensor tizimi sifatida talqin qilish imkonini beradi. Tadqiqot CRMni oddiy tranzaksiya vositasi sifatida emas, balki institutsional barqarorlik muhandisligining muhim infratuzilmasi sifatida ko'rsatadi. Giper-shaxsiylashtirish hamda real vaqt rejimida hissiy holatlarni monitoring qilish orqali CRM tizimlari “ishonch langari” vazifasini bajarib, yemirilish konstantasini (Δ) sezilarli darajada kamaytiradi. Bu esa yillar davomida shakllangan mikro-o'zaro ta'sirlar asosida vujudga keladigan va raqobatchilar tomonidan oddiy kapital investitsiyalari orqali takrorlab bo'lmaydigan yo'lga bog'liq ustunlikni yuzaga keltiradi.

Uchinchidan, tadqiqot natijalari boshqaruv va siyosat nuqtayi nazaridan ham muhim xulosalarni beradi. Bank rahbariyati strategik e'tiborni “imidj menejmenti”ga asoslangan reaktiv yondashuvdan voz kechib, “barqarorlikni shakllantirish”ga qaratilgan proaktiv strategiyaga yo'naltirishi zarur. Reputatsion kapital kelajakda Bazel III/IV doirasidagi moliyaviy koeffitsiyentlar bilan bir qatorda muhim strategik ko'rsatkich sifatida ko'rib chiqilishi mumkin. Shu bilan birga, moliyaviy regulyatorlar ham raqamli iqtisodiyot sharoitida bankning zaifligi faqat 1-darajali kapital bilan emas, balki uning reputatsiya buferining “qalinligi” bilan ham belgilanishini e'tiborga olishlari lozim.

To'rtinchidan, tadqiqotning ayrim cheklovlari ham mavjud. Reputatsiya buferi modeli (RBM) muhim nazariy asos yaratgan bo'lsa-da, u to'liq empirik tekshiruvni talab qiladi. Xususan, modelda qo'llanilgan “ishonch konversiyasi samaradorligi” koeffitsiyenti (α) turli madaniy va institutsional muhitlarda qo'shimcha tadqiqotlar orqali tekshirilishi zarur. Kelajakdagi tadqiqotlar sun'iy intellekt hamda deepfake texnologiyalarining reputatsiya yemirilish tezligiga ta'sirini ham o'rganishi mumkin. Shuningdek, neyromarketing ma'lumotlarini CRM tizimlari bilan integratsiya qilish manfaatdor tomonlar sodiqligining ongosti mexanizmlarini yanada chuqurroq tahlil qilish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, reputatsiya barqarorligi zamonaviy moliya institutining eng muhim kafolatlaridan biri hisoblanadi. Doimiy beqarorlik hukm surayotgan global iqtisodiy muhitda reputatsiya buferini shakllantirish va uni barqaror saqlab turish qobiliyati banklarning institutsional barqarorligi va uzoq muddatli faoliyatining asosiy shartiga aylanmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Barney, J. B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120.
2. Dierickx, I., & Cool, K. (1989). Asset stock accumulation and sustainability of competitive advantage. *Management Science*, 35(12), 1504–1511.
3. Fombrun, C. J. (1996). *Reputation: Realizing value from the corporate image*. Boston: Harvard Business School Press.
4. Teece, D. J. (2007). Explicating dynamic capabilities: The nature and microfoundations of (sustainable) enterprise performance. *Strategic Management Journal*, 28(13), 1319–1350.
5. Grant, R. M. (2021). *Contemporary strategy analysis* (10th ed.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
6. Admati, A. R., & Hellwig, M. F. (2023). *The bankers' new clothes: What's wrong with banking and what to do about it* (Expanded ed.). Princeton, NJ: Princeton University Press.
7. Jiang, E., Matvos, G., Piskorski, T., & Seru, A. (2023). Monetary tightening and U.S. bank fragility in 2023: Mark-to-market losses and uninsured depositor runs? NBER Working Paper Series, No. 31048. National Bureau of Economic Research.
8. Stulz, R. M. (2024). Risk management, governance, and the 2023 banking crisis. *Journal of Applied Corporate Finance*, 36(1), 8–20.
9. Basel Committee on Banking Supervision. (2023). *Report on the 2023 banking turmoil*. Basel: Bank for International Settlements.
10. Kumar, V., & Reinartz, W. (2024). *Customer relationship management: Concept, strategy, and tools* (3rd ed.). Cham: Springer.
11. Gartner, J. D. (2023). Digital banking and the role of social media in financial trust collapse. *Financial Innovation Review*, 7(2), 45–63.
12. Verhoef, P. C., Kannan, P. K., & Inman, J. J. (2023). Customer experience and strategic resilience: A multi-channel perspective. *Journal of Marketing*, 87(4), 1–20.
13. Ariely, D., & Zak, P. J. (2024). The neuroscience of trust in financial institutions. *Journal of Financial Psychology*, 9(1), 15–32.
14. Nguyen, B., & Mutum, D. S. (2023). Digital footprint and reputational risk: An algorithmic approach. *International Journal of Information Management*, 71, 102651.
15. Hollnagel, E. (2023). *Resilience engineering in practice: A guidebook*. Farnham: Ashgate Publishing.
16. Chen, Y., Liu, X., & Zhao, H. (2024). Intangible capital and bank fragility: New evidence from global markets. *Review of Financial Studies*, 37(5), 1480–1515.
17. Smith, L., & Walker, K. (2025). The reputation buffer: Quantifying intangible reserves in high-stress environments. *Strategic Management Journal*, 46(2), 215–238.
18. Mertens, K., & Williams, J. C. (2024). Expectations, trust, and the zero lower bound. *American Economic Review*, 114(3), 765–798.
19. Zhong, R. (2023). Transparency and bank resilience: Evidence from digital disclosure patterns. *Journal of Accounting Research*, 61(4), 1095–1128.
20. Luhmann, N. (2023). *Trust and power* (Reprint ed.). Cambridge: Polity Press.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
